

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሣ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ቁስ አብርሃ ቦርሄ - አልቀረቡም።

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ብርነሽ ሕሉፍ - አልቀረቡም።

ጉዳዩን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ጉዳዩ የተጀመረው በመቀሌ ወረዳ ፍርድ ቤት በቀዳማዊ ወያኔ ምድብ ችሎት ነው። በወረዳ ፍርድ ቤት አመልካች ከሳሽ ተጠሪ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል። ጉዳዩ የብድር ገንዘብን የሚመለከት ነው።

አመልካች ግንቦት 7 ቀን 1993 ዓ.ም በተፃፈ የብድር ውል ተጠሪ ብር 12,000 /አስራ ሁለት ሺህ ብር/ እስከ የካቲት 1994 ዓ.ም ልትመልስ፣ በዚህ ጊዜ ባትከፍል መቀጫ 8,000 /ስምስት ሺህ ብር/ በድምሩ 20,000 /ሃያ ሺህ ብር/ ለመክፈል ተስማምታ በብድር ወስዳለች። ገንዘቡን ያልከፈለችኝ በመሆኑ በውሉ መሠረት ብር 20,000 ከነወለዱ እንድትከፍል ውሣኔ ይሰጥልኝ በማለት ለወረዳው ፍርድ ቤት ክስ አቅርበዋል። ተጠሪ በከሳሽነት ቀርበው ገንዘብ በብድር አልወሰድኩም ፊርማውም የእኔ አይደለም በማለት ክደው ተከራክረዋል። የተጠሪ ነው የተባለው ፊርማ እንዲመረመር ትዕዛዝ ተሰጥቷል። በምርመራው ፊርማው የማን እንደሆነ መለየት እንዳልተቻለ ተገልጿል። የወረዳው ፍርድ ቤት ተጠሪ ገንዘብ ሊከፍሉ አይገባም በማለት ወስኖ የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በውሉ ላይ የነበሩት ምስክሮች ሰምተህ ወስን በማለት በይግባኝ ሽሮ መልሶታል። በዚህ መሠረት የወረዳው ፍርድ ቤት የምስክሮችን ቃል ከሰማ በኋላ ምስክሮች ተጠሪ ስትብድር አይተናል፣ በውሉ ላይ ፈርመናል ብለው መመስከራቸውን በመጥቀስ ተጠሪ በብድር የወሰደችውን ብር 12,000 እና መቀጫ ብር 8,000 በድምሩ 20,000 /ሃያ ሺህ ብር/ ዕዳው ተከፍሎ እስከሚያልቅ የባንክ ወለድ ታስቦ ይክፈሉ በማለት ወስኗል። ተጠሪ ይግባኝ ለዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበዋል። የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳው ፍርድ ቤት ተጠሪ በባንክ ወለድ እንድትከፍል የሰጠውን ውሣኔ ብቻ በማሻሻል ሌላውን የወረዳውን ፍርድ ቤት ውሣኔ አዕንቶታል።

በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ተጠሪ ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርበዋል። ይግባኝ ሰሚው ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የወረዳው ፍርድ ቤት

የሰው ምስክርኛን ቃል መሠረት በማድረግ የሰጠው ውሳኔ የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ድንጋጌን የሚጥስ ነው በማለት የወረዳውንና የዞኑን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ በመሻር ተጠሪ ለአመልካች ገንዘብ የመክፈል ኃላፊነት የለበትም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል። አመልካች ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ችሎት አቤቱታ አቅርቦ የሰበር ችሎት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ አፅንቷል።

አመልካች ነሐሴ 9 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ተጠሪ በብድር ገንዘብ የወሰደች መሆኑን ለማስረዳት ያቀረብኩት የሰነድ ማስረጃ ነው። ተጠሪ በሰነድ ላይ ያለውን ፊርማ ስለላይና ፊርማውን በቴክኒክ ምርመራ ለማረጋገጥ ስላልተቻለ ውሉ ሲፈረም የነበሩ ምስክርኛ ተጠሪ በሰነዱ ላይ የፈረሙ መሆኑን ለማረጋገጥ የሰጡትን ምስክርነት መሠረት በማድረግ የተሰጠውን ውሳኔ አላግባብ መሻሩ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት አመልክተዋል። ተጠሪ በበኩላቸው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ንዳር 4 ቀን 2004 ዓ.ም የተፃፈ መልስ ሰጥተዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው የዕሑፍ ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው አመልካች ተጠሪ ግንቦት 7 ቀን 1993 ዓ.ም ብር 12,000 /አስራ ሁለት ሺህ ብር/ ተበድራ የወሰደች መሆኑን ለማስረዳት የቀረበው የሰነድ ማስረጃ ማለትም ግንቦት 7 ቀን 1993 ዓ.ም በተፃፈና በተዋዋይ ወገኖች የተፈረመ የብድር ውል መሆኑን ከበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ተገንዝበናል። ይህም አመልካች የብድር ውሉን ለማስረዳት ያቀረበው ማስረጃ በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ንዑስ አንቀጽ 1 የተደነገገውን መስፈርት የሚያሟላና ተቀባይነት ያለው ማስረጃ መሆኑን ያሳያል።

ተጠሪ በብድር ውሉ ላይ ያለው ፊርማ የእኔ ፊርማ አይደለም በማለት በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2008 መሠረት ክዳ ተከራክራለች። በውሉ ላይ ያለው ፊርማ የተጠሪ መሆኑን ለማረጋገጥ የቴክኒክ ምርመራ የተደረገ ቢሆንም ፊርማው የማን እንደሆነ ለማረጋገጥ እንዳልተቻለ፣ የፖሊስ ፎረንሲክ ላብራቶሪ በመግለፁ፣ ፊርማው የተጠሪ መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለማረጋገጥ /Authenticate/ ለማድረግ በውሉ ላይ ስማቸው የተገለፁት ሰዎች ተጠሪ በውሉ ላይ ስትፈርም ያዩ መሆኑን እንዲያረጋግጡ ተደርጓል። እዚህ ላይ ተበዳሪው በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የብድር ውሉን ለማስረዳት በቀረበው የሰነድ ማስረጃ ላይ ያለው ፊርማ ተበዳሪው የእኔ አይደለም በማለት የካደ በሆነ ጊዜ ፊርማው የተበዳሪው መሆኑን ለማረጋገጥ ምን ዓይነት ማስረጃ ተቀባይነት አለው የሚለው በሰነድ ላይ ያሉ ፊርማዎችን ለማረጋገጥ /Authenticate/ ተቀባይነት ያላቸውን ማስረጃዎች መመልከት አስፈላጊ ነው።

በሰነድ ላይ ያለ ፊርማ በተካደ ጊዜ ፊርማውን የማረጋገጫው የመጀመሪያው መንገድ የቴክኒክ ምርመራ እንዲደረግ ማድረግ ነው። ሆኖም ፊርማውን በቴክኒክ ምርመራ የማን እንደሆነ ለማረጋገጥ ባልተቻለ ጊዜ ፊርማው ሲፈረም የነበሩ ምስክርኛን ቃል በመስማትና በሌሎች ማስረጃዎች ፊርማው የማን እንደሆነ ለማረጋገጥ /Authenticate/ ለማድረግ የሚቻል መሆኑ ከማስረጃ ሕግ ጠቅላላ መርሆች ለመረዳት ይቻላል። በአገራችን ፊርማ በምስክርኛ ቃልና በሌላ ማስረጃ እንዳይረጋገጥ /Authenticate/ እንዳይደረግ የሚከለክል ግልፅ የሕግ ድንጋጌ የለም። በአንፃሩ ፊርማ በተካደ ጊዜና ፊርማውን በፎረንሲክ ምርመራ ለመለየት የማይቻል በሆነ ጊዜ

በምስክርታቸው ቃልና በሌሎች ማስረጃዎች ማረጋገጥ እንደሚቻል በፍርድ ቤቶች ለረዥም ጊዜ የዳበረው የአሰራር ልምድ ያሳያል። ስለሆነም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የብድር ውልን በሰነድ ማስረጃት በአስገዳጅነት የሚደነግገውን የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ በማስረጃነት በቀረበ ሰነድ ላይ ያለ ፊርማ ሲካድ ፊርማው ከሚረጋገጥበት ሁኔታ /Authentication/ ጋር ያላቸውን ልዩነት ሳያገናዘቡ አመልካች በውሉ ላይ ያለውን ፊርማ ከማረጋገጥ /Authentication/ ጋር አንድና ተመሳሳይ አድርጎ በመውሰድ የሰጡት ውሳኔ የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ንዑስ አንቀጽ 1ን ይዘትና መሠረታዊ ዓላማ ያላገናዘበና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።

በሌላ በኩል በብድር ውል ላይ ያለው ፊርማ የተጠሪ ፊርማ መሆኑን በማስረጃ ያረጋገጡት የወረዳው ፍርድ ቤትና የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተጠሪ በብድር የወሰደችው ብር 12,000 /አስራ ሁለት ሺህ ብር/ በተጨማሪ 8,000 /ስምስት ሺህ ብር/ ጨምሮ እንድትከፍል የሰጡት ውሳኔ የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 2472 ንዑስ አንቀጽ 3 የሚቃረንና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ ሙሉ በሙሉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው። እንደዚሁም የወረዳው ፍርድ ቤትና የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ በከፊል መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በማለት ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ ተሸሯል።
2. የቀዳማዊ ወያኔ ወረዳ ፍርድ ቤትና የመቀሌ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ ተሻሽሏል።
3. ተጠሪ ብር 12,000 /አስራ ሁለት ሺህ ብር/ በዚህ ጉዳይ ለወረዳ ፍርድ ቤት ክስ ከቀረበበት ጊዜ ጀምሮ ከሚታሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት ወለድ ጋር ታስቦ ለአመልካች የመክፈል ኃላፊነት አለባት በማለት ወስነናል።
4. በዚህ ፍርድ ቤት የወጣውን ወጭና ኪሳራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ።
መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ